

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА

Анічкін В.С.

студент,

ВСП НАУ «Слов'янський коледж»

Національного авіаційного університету

ОСОБЛИВОСТІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ

Ринок засобів для захисту від витоків інформації (так званих DLP-систем) стрімко розвивається в останні кілька років. Хтось називає DLP-системи новим підходом, хтось – бізнесом з продажу страху. Проте, не можна заперечувати, що сьогодні інформація має реальну ціну, а витік конфіденційних даних приносить не менш реальні збитки. Очевидно, що з року в рік інтерес з боку бізнесу до захисту інформації зростає стрімко, але от купувати українські бізнесмени не поспішають.

Мета статті полягає у дослідженні змісту та методів інформаційної безпеки в Україні.

Ґрунтуючись на науковий доробок сучасних фахівців у галузі інформаційної безпеки (О. Даніл'ян, О. Дзьобань, М. Панов, В. Ліпкан, В. Гурковська, Н. Нижник, Г. Ситник, В. Білоус, В. Ярочкин, І. Шевцова) визначаємо, що технології захисту даних базуються на застосуванні сучасних методів, які запобігають витік інформації і її втрату. Сьогодні використовується шість основних способів захисту: перешкода, маскування, регламентація, управління, примушення, спонукання. Усі перераховані методи націлені на побудову ефективної технології захисту інформації, при якій виключені втрати через недбалість і успішно відбиваються різні види загроз.

Під перешкодою розуміється спосіб фізичного захисту інформаційних систем, завдяки якому зловмисники не мають можливість потрапити на територію, що охороняється. Маскування – способи захисту інформації, що передбачають перетворення даних в форму, не придатну для сприйняття сторонніми особами. Для розшифровки потрібне знання принципу. Управління – способи захисту інформації, при яких здійснюється управління над усіма компонентами інформаційної системи. Регламентація – найважливіший метод захисту інформаційних систем, що передбачає введення особливих інструкцій, згідно з якими повинні здійснюватися всі маніпуляції з охоронюваними даними. Примушення – методи захисту інформації, тісно пов'язані з регламентацією, які передбачають введення комплексу заходів, при яких працівники змушені виконувати встановлені правила. Якщо використовуються способи впливу на працівників, при яких вони виконують інструкції з етичних і особистісним міркувань, то мова йде про спонукання [1].

Розглянемо зміст категорії «інформаційна безпека» у наукових пошуках українських вчених О. Даніл'ян, О. Дзьобань, М. Панова, В. Ліпкан, В. Гурковської, Н. Нижник, Г. Ситник, В. Білоус, В. Ярочкина, І. Шевцової.

Продуктивним є методологічний підхід до дослідження джерел з нацбезпечної тематики, розроблений В. Ліпкан. Автор виокремлює три групи визначення поняття «національна безпека», а саме: нормативно-правова (в основі лежить аналіз нормативно-правових актів, які містять дефініцію певних видів безпеки), доктринальна (в основі – аналіз визначень в роботах вчених, дослідників даної проблематики), енциклопедична (аналіз визначень, що містять словники, енциклопедії). Для всебічного розгляду поняття «інформаційна безпека» зупинимося на кожній з груп.

Розглянемо нормативно-правову основу інформаційної безпеки України. Закон України «Про основи національної безпеки України» від 19 червня 2003 р. та інші нормативно-правові акти, спрямовані на регулювання суспільних відносин в інформаційній сфері, практично нормативно не закріплюють вищезазначених понять.

Ця теза підтверджується нормами єдиного нормативно-правового акта, в якому зроблена спроба по визначення загальних підходів до розробки сутності даного феномена, Законом України «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 4 лютого 1998 року. Відповідно до даного документа інформаційна безпека є невід’ємною частиною політичної, економічної, оборонної та інших складових національної безпеки. Об’єктами інформаційної безпеки є ресурси, канали інформаційного обміну і телекомунікації, механізми забезпечення функціонування телекомунікаційних систем і мереж та інші елементи інформаційної інфраструктури країни [1].

У Законі України «Про основи національної безпеки України» поняття «інформаційна безпека» перелік загроз, визначений законодавцем в цьому законі, дає можливість стверджувати про розуміння інформаційної безпеки, не як безпеки інформації в технічному аспекті, а більш широку категорію, що суперечить розумінню інформаційної безпеки в Законі України «Про Концепцію Національної програми інформатизації».

Так, енциклопедична група представлена першою в Україні багатотомною юридичною енциклопедією, у другому томі якої (виданому в 1999 році) є спроба дати визначення інформаційної безпеки. Інформаційна безпека України – один з видів національної безпеки, важлива функція держави. Інформаційна безпека України означає:

- Законодавче формування державної інформаційної політики;
- Створення відповідно до законів України можливостей досягнення інформаційної достатності для прийняття рішень органами державної влади, громадянами та об’єднаннями громадян, іншими суб’єктами права в Україні;
- Забезпечення свободи інформаційної діяльності та права доступу до інформації в національному інформаційному просторі України;
- Всебічний розвиток інформаційної структури, національних інформаційних ресурсів України з урахуванням досягнень науки і техніки, і особливостей духовно-культурному житті народу України;
- Створення і впровадження безпечних інформаційних технологій;
- Захист права власності держави на стратегічні об’єкти інформаційної інфраструктури України;

- Охорону державної таємниці, а також інформації з обмеженим доступом, яка є об'єктом права власності або об'єктом лише володіння, користування чи розпорядження державою;
- Створення загальної системи охорони інформації, зокрема охорони державної таємниці, а також іншої інформації з обмеженим доступом;
- Захист національного інформаційного простору України від розповсюдження спотвореної або забороненої для поширення законодавством України інформаційної продукції;
- Встановлення законодавством режиму доступу іноземних держав або їх представників в національних інформаційних ресурсів на основі договорів з іноземними державами;
- Законодавче визначення порядку розповсюдження інформаційної продукції зарубіжного виробництва на території України [2].

Перейдемо до вивчення доктринальної основи інформаційної безпеки України. Виходячи з найбільш ймовірних загроз національній безпеці України в життєво важливих сферах діяльності науковці Н. Нижник, Г. Ситник, В. Білоус виділяють ряд основних функціональних складових (сфер) національної безпеки України: економічну, політичну, соціальну, військову, екологічну, епідемічну, технологічну та інформаційну безпеку.

Зокрема, під інформаційною безпекою, вищезазвані автори розуміють стан правових норм і відповідних їм інститутів безпеки, які гарантують постійну наявність даних для прийняття стратегічних рішень і захист інформаційних ресурсів країни.

Зацікавленість викликає робота таких дослідників як О. Данільян, О. Дзьобань, М. Панова, які визначають інформаційну безпеку як безпеку об'єкта від інформаційних загроз або негативних впливів, пов'язаних з інформацією і нерозголошення даних про той чи інший об'єкт, що становлять державну таємницю [2].

Автори також акцентують увагу на проблемі інформаційних війн, оскільки на сьогодні вони є ефективним і цивілізованим шляхом колонізації однієї країни іншої. Відмітимо також, що О. Данільян, О. Дзьобань, М. Панов виділяють крім цього такі загрози інформаційної безпеки, як: розголошення інформації, що становить державну таємницю; вплив засобів масової інформації на свідомість людини і суспільства; забезпечення державних організацій повною, достовірною та своєчасною інформацією, необхідною для прийняття рішень; не інтегрованість України в світове інформаційне поле; недостатня кваліфікація і активність українських інформаційних служб використання інформаційних технологій.

Зауважимо, що А. Литвиненко під інформаційною безпекою розуміє єдність трьох складових: забезпечення захисту інформації; захисту і контролю національного інформаційного простору; забезпечення належного рівня інформаційної достатності [1].

Цікавим і одночасно дискусійним є визначення науковця Б. Кормич, який зазначає, що інформаційна безпека – це захищеність встановлених законом правил, за якими відбуваються інформаційні процеси в державі, що забезпечують гарантовані Конституцією умови існування і розвитку людини, всього суспільства і держави.

Неординарністю і інноваційністю відрізняється також і визначення В. Гурковської, згідно з яким національна інформаційна безпека України – це суспільні відносини, пов'язані із захистом життєво важливих інтересів людини і громадянина, суспільства і держави від реальних та потенційних загроз в інформаційному просторі, є необхідною умовою збереження і примноження духовних і матеріальних цінностей нації, її існування, самозбереження і прогресивного розвитку України як суверенної держави, залежить від цілеспрямованої інформаційної політики гарантій, охорони, оборони, захисту її національних інтересів [3].

На думку В. Ярочкина, І. Шевцової, інформаційна безпека – це проведення правових, організаційних та інженерно-технічних заходів при формуванні та використанні інформаційних технологій, інфраструктури та інформаційних ресурсів, захисту інформації високого значення і прав суб'єктів, що беруть участь в інформаційній діяльності. В даному визначенні інформаційна безпека зводиться до захисту інформації, що не зовсім відображає її сутність.

Корифеї сучасної комп'ютерної науки Л. Харченко, Н. Ліпкан, А. Логінов визначили, що інформаційна безпека – це складова національної безпеки, процес управління загрозами та небезпеками державними і недержавними установами, окремими громадянами, при якому забезпечується інформаційний суверенітет України [4].

Підсумовуючи вище викладене визначаємо, що багатогранна палітра поглядів на визначення змісту категорії «інформаційна безпека» на думку Я. Нижник, Г. Ситник, В. Білоус обґрунтовується відсутністю єдиної думки в трактуванні базових понять національної безпеки.

Отже, конструктивним шляхом щодо визначення поняття інформаційна безпека, є виділення його базових ознак, які є похідними від поняття «національна безпека». Підсумовуючи вище викладене визначаємо, що інформаційна безпека – поняття комплексне, а отже, і забезпечена вона може бути лише за допомогою комплексного підходу, що є відлунням проблем забезпечення інформаційної безпеки в якості міждисциплінарних, комплексних і системних.

Список використаних джерел:

1. Литвиненко О. Інформація і безпека // Нова політика. – 1998. – № 1.
2. Інформаційна безпека України: проблеми та шляхи їх вирішення // Національна безпека і оборона. – 2001. – № 1.
3. Ярочкин В. И. Информационная безопасность: Учебник. – М.: Фонд «Мир»: Акад. проект, 2003. – 356 с.
4. Харченко Л. С. Информационная безопасность Украины: Глоссарий / Л. С. Харченко, В. А. Липкан, А. В. Логинов. – К.: Текст, 2004. – 247 с.